

BUGUNGI KUNDA YOSHLARNING O‘ZBEK TILIGA MUNOSABATI: IJTIMOIY VA MA’NAVIY OMILLAR TAHLILI

Usmonov Abdijabbar Norbo‘tayevich

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Boshlang‘ich ta’lim nazariyasi va metodikasi

kafedrası dotsenti

Turg‘unboyeva O‘g‘iloy Alisher qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha va boshlang‘ich ta’lim fakulteti

3-bosqich talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada globallashuv sharoitida yoshlarning o‘zbek tiliga bo‘lgan munosabati ijtimoiy-madaniy jarayonlar kontekstida tahlil qilinadi. Ona tilining milliy o‘zlikni shakllantirishdagi o‘rni, yoshlar nutqiga zamonaviy axborot texnologiyalarining ta’siri, chet tillarini o‘rganish va ona tilini asrash muvozanati masalalari yoritilgan. Shuningdek, davlat til siyosati va yoshlarning ma’naviy mas’uliyati o‘rtasidagi bog‘liqlik ilmiy asosda ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: til, davlat, siyosat, aloqa vositasi, millat, qonun, kitob, milliy qadriyatlar, globallashuv, yoshlar.

Аннотация

В данной статье анализируется отношение молодежи к узбекскому языку в контексте глобализации и социокультурных процессов. Рассматривается роль родного языка в формировании национальной идентичности, влияние современных информационных технологий на речь молодежи, баланс между изучением иностранных языков и сохранением родного языка. Также на научной основе раскрывается связь между государственной языковой политикой и духовной ответственностью молодежи.

Ключевые слова: язык, государство, политика, средства коммуникации, нация, закон, книга, национальные ценности, глобализация, молодежь.

Abstract

This article analyzes youth attitudes toward the Uzbek language in the context of globalization and sociocultural processes. It examines the role of the native language in shaping national identity, the impact of modern information technology on youth speech, and the balance between learning foreign languages and preserving the native language. It also explores, based on scientific research, the relationship between state language policy and the spiritual responsibility of youth.

Keywords: language, state, politics, communication media, nation, law, books, national values, globalization, youth.

Har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti, ma'naviy kamoloti va milliy o'zligini belgilovchi asosiy omillardan biri – bu ona tilidir. Til millat tafakkurining mahsuli bo'lib, avloddan avlodga o'tuvchi bebaho meros hisoblanadi. U nafaqat aloqa vositasi, balki xalqning dunyoqarashi, ruhiyati va qadriyatlarini mujassam etuvchi ijtimoiy hodisadir.

O'zbek tilining davlat tili maqomiga ega bo'lishi milliy o'zlikni tiklash va mustahkamlash jarayonida muhim bosqich bo'ldi. Xususan, O'zbekiston Respublikasining “Davlat tili to'g'risida”gi Qonuni tilning jamiyat hayotidagi o'rini belgilab berdi.

Globalashuv, raqamli texnologiyalar va madaniyatlararo integratsiya jarayonlari yoshlarning tilga bo'lgan munosabatini sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Shu bois mazkur maqolada zamonaviy yoshlarning o'zbek tiliga munosabatini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilish maqsad qilib olindi.

Til millatning ruhiy va ma'naviy tayanchidir. Alisher Navoiy o'zining Muhokamat ul-lug'atayn asarida turkiy tilning boyligi va ifoda imkoniyatlarini ilmiy asosda ko'rsatib bergan. Mutafakkir tilni milliy g'urur va ma'naviy yuksalish omili sifatida baholagan.

Shuningdek, Abdulla Avloniy “Turkiy guliston yoxud axloq” asarida til va axloqning uzviy bog'liqligini ta'kidlaydi. Bu qarashlar bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotgani yo'q.

Bugungi kunda yoshlar ijtimoiy tarmoqlarda faol ishtirok etmoqda. Internet platformalari, xorijiy kontent va ommaviy madaniyat ta'sirida yoshlar nutqida inglizcha va boshqa chet tillariga oid birliklar keng qo'llanmoqda.

Masalan, “post”, “story”, “chat”, “like” kabi so'zlar kundalik muloqotga singib bormoqda. Tilshunoslik nuqtayi nazaridan bu jarayon tabiiy o'zlashuv deb qaralishi mumkin. Biroq me'yoriylik va til madaniyati nuqtai nazaridan ortiqcha va nazoratsiz qo'llanish til sofliğiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Shu bilan birga, yoshlar orasida ona tilini targ'ib qiluvchi loyihalar, adabiy bloglar, podkastlar va tanlovlar ham ko'payib bormoqda. Bu esa yoshlarning tilga mutlaqo befarq emasligini ko'rsatadi.

Zamonaviy dunyoda chet tillarini bilish — taraqqiyot va kasbiy muvaffaqiyat omili. Biroq bu jarayon ona tilini chetga surish hisobiga amalga oshmasligi lozim.

Shavkat Mirziyoyev o'zining Yangi O'zbekiston strategiyasi asarida milliy qadriyatlar va davlat tiliga hurmat masalasini ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilaydi. Bu esa davlat siyosati darajasida tilga e'tibor kuchli ekanini ko'rsatadi.

Demak, yoshlar chet tilini o'rganar ekan, avvalo o'z ona tilining imkoniyatlarini mukammal egallashi zarur. Tilga muhabbat oiladan va maktabdan boshlanadi.

O'zbekiston Respublikasida har yili 21-oktabr — O'zbek tili bayrami sifatida keng nishonlanadi. Bu sana davlat tiliga ehtirom ramzidir.

Davlat tomonidan yaratilayotgan sharoitlar — qonuniy asos, rasmiy hujjatlar yuritilishi, ommaviy axborot vositalarida davlat tilining ustuvorligi — til taraqqiyoti uchun mustahkam zamin yaratmoqda.

Biroq tilning haqiqiy hayoti jamiyatda, ayniqsa yoshlar nutqida namoyon bo'ladi. Yoshlarning kitob o'qishi, to'g'ri yozishi, nutq madaniyatiga amal qilishi — milliy taraqqiyot ko'rsatkichidir.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda yoshlarning o'zbek tiliga munosabati murakkab va ko'p qirrali jarayon sifatida namoyon bo'lmoqda. Bir tomondan, globallashtiruv va axborot oqimi ta'sirida nutq madaniyatida o'zgarishlar kuzatilsa, ikkinchi tomondan, milliy o'zlik va davlat siyosati ta'sirida tilga hurmat kuchayib bormoqda.

Demak, yoshlarning ona tiliga munosabatini ijobiy yo‘naltirish uchun:

- maktab va oliy ta’lim muassasalarida nutq madaniyatiga e’tiborni kuchaytirish;
- badiiy adabiyot mutolaasini rag‘batlantirish;
- ommaviy axborot vositalarida til me’yorlariga qat’iy rioya etish;
- yoshlar orasida tilga oid ma’rifiy loyihalarni kengaytirish zarur.

Tilni asrash — milliy o‘zlikni asrash demakdir. Ona tiliga ehtirom bilan qaragan yoshlar — millat kelajagining ishonchli poydevoridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat tili to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent: O‘zbekiston, 1989 (yangilangan tahrir — 2020).
2. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. — Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021.
3. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. — Toshkent: “O‘qituvchi”, 1992.
4. Alisher Navoiy. Muhokamat ul-lug‘atayn. — Toshkent: “Fan”, 1983.
5. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. — Toshkent: “Ma’naviyat”, 2008.
6. Rasulov R. Ona tili va nutq madaniyati. — Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2018.
7. Saidova G. Til va jamiyat: zamonaviy yondashuvlar. — Toshkent: “Istiqlol”, 2020.
8. Jo‘raeva N. Til madaniyati va yoshlar nutqi. — “O‘zbek tili va adabiyoti” jurnali, 2022-yil, №3.
9. Internet manbalari:
www.lex.uz — “Davlat tili to‘g‘risida”gi qonun matni.
www.ziyouz.com — o‘zbek adabiyoti va tiliga oid maqolalar.
www.president.uz — O‘zbekiston Prezidenti nutqlari va chiqishlari.